

Teorijski modeli učinkovitosti škola – smjernice za samovrednovanje

Vlatka Domović, Učiteljski fakultet, Zagreb

E-mail: vlatka.domovic@ufzg.hr

**Uvođenje vanjskog vrjednovanja i samovrjednovanja
škola u obrazovni sustav RH**

Zagreb, 22. i 23. rujna 2009.

Sadržaj:

1. Definiranje temeljnih pojmova (termina)
2. Prikaz teorijskih modela učinkovitosti
3. Nalazi empirijskih istraživanja
4. Smjernice za samovrednovanje

Termini

1. Učinkovitost edukacije (educational effectiveness)
2. Učinkovitost poučavanja (instructional effectiveness)
3. Učinkovitost škole (school effectiveness)

Definicija učinkovitosti škole
ovisi o razumijevanju
funkcija/ciljeva škole.

Funkcije škole:

1. tehnička/ekonomska funkcija
2. socijalna funkcija
3. politička funkcija
4. kulturna funkcija
5. odgojno – obrazovna funkcija

Razine na kojima se funkcije/ciljevi ostvaruju:

- Individualna
- Institucionalna
- Lokalna zajednica
- Društvo
- Internacionalni kontekst

Kategorije učinkovitosti škole (adaptirano)

prema: Cheng, 1996., 14)

Razine učinkovitosti	Ekonomska učinkovitost (EU)	Socijalna učinkovitost (SU)	Politička učinkovitost (PU)	Kulturna učinkovitost (KU)	Obrazovna učinkovitost (OU)
Individualna razina	EU na individualnoj razini	SU na individualnoj razini	PU na individualnoj razini	KU na individualnoj razini	OU na individualnoj razini
Institucionalna razina	EU na institucionalnoj razini	SU na institucionalnoj razini	PU na institucionalnoj razini	KU na institucionalnoj razini	OU na institucionalnoj razini
Lokalna razina	EU na lokalnoj razini	SU na lokalnoj razini	PU na lokalnoj razini	KU na lokalnoj razini	OU na lokalnoj razini
Društvena razina	EU na društvenoj razini	SU na društvenoj razini	PU na društvenoj razini	KU na društvenoj razini	OU na društvenoj razini
Internacionalna razina	EU na internacionalnoj razini	SU na internacionalnoj razini	PU na internacionalnoj razini	KU na internacionalnoj razini	OU na internacionalnoj razini

Definicija:

učinkovitost škole je sposobnost škole da maksimalno poveća ostvarivanje ciljeva (funkcija) škole ili stupanj u kojem škola može ostvariti različite funkcije (uloge) sa (za)danim ulazima.

Teorijski modeli učinkovitosti škole

Modeli učinkovitosti škole (adaptirano prema Cheng, 1996. , 19)

	KONCEPCIJA UČINKOVITOSTI ŠKOLE	UVJETI U KOJIMA JE MODEL KORISTAN	INDIKATORI ZA EVALUACIJU/KLJUČNA PODRUČJA
Ciljni model	Postignuće zadanih ciljeva.	Ciljevi su jasni, usuglašeni, vremenski ograničeni i mjerljivi. Resursi su zadovoljavajući.	Ciljevi su definirani i napisani u planu/programu rada škole (npr. popis postignuća).
Resursi – ulazi model	Osiguranje/nabava potrebnih resursa i ulaza (inputa).	Postoji jasno definiran odnos između ulaza i izlaza. Resursi su nedovoljni.	Stjecanje/nabava resursa (npr. kvaliteta upisanih učenika, oprema, financijska potpora, itd.).
Procesni model	Glatko i zdravo odvijanje školskih procesa.	Postoji jasan odnos između školskih procesa i učinaka.	Upravljanje/rukovođenje, komunikacija, uključenost, koordinacija, socijalne interakcije.
Model zadovoljstva	Zadovoljstvo svih glavnih nositelja interesa (konstituenata).	Zahtjevi svih glavnih konstituenata su usklađeni i ne mogu se ignorirati.	Zadovoljstvo obrazovnih vlasti, upravljačkih struktura, učitelja/nastavnika, roditelja, učenika, itd.

	KONCEPCIJA UČINKOVITOSTI ŠKOLE	UVJETI U KOJIMA JE MODEL KORISTAN	INDIKATORI ZA EVALUACIJU/KLJUČNA PODRUČJA
Legitimacijski model	Uspješne marketinške aktivnosti za preživljavanje škole.	Opstanak ili zatvaranje škola mora biti procijenjeno.	Odnosi s javnošću, marketing, slika u javnosti, reputacija, status u zajednici, odgovornost, itd.
Model neučinkovitosti	Nepostojanje karakteristika neučinkovitosti u školi.	Nepostojanje suglasnosti oko kriterija učinkovitosti ali su potrebne strategije za poboljšanje škole.	Postojanje konflikata, poteškoća, slabosti, disfunkcije, fluktuacija osoblja, itd.
Model organizacijskog učenja	Prilagodba promjenama u okolini i unutarnjim zaprekama.	Škole su nove i razvijaju se ili kad se promjene u okolini ne mogu ignorirati.	Svijest o potrebama i promjenama okoline, praćenje unutarnjih procesu, evaluacija programa, planiranje razvoja, itd.
Model upravljanja ukupnom kvalitetom	Upravljanje ljudima i procesima na način koji vodi zadovoljavanju potreba glavnih nositelja interesa.	Usuglašene potrebe nositelja interesa, dostupna tehnologija i resursi za ovakav model upravljanja.	Način rukovođenja, upravljanje ljudima i procesima, strateško planiranje, kvaliteta rezultata, utjecaj na zajednicu, zadovoljstvo konstituenata.

Integrirani model učinkovitosti škole

(adaptirano prema : Hoy i Miskel, 1991.,383)

DIMENZIJA EFEKTIVNOSTI		DODANA PERSPEKTIVA		INDIKATORI
Adaptacija	→	Vrijeme Konstituenti	→	{ Adaptibilnost Inovativnost Rast Razvoj
Ostvarenost ciljeva	→	Vrijeme Konstituenti	→	{ Postignuće Kvaliteta Stjecanje resursa Efikasnost
Integracija	→	Vrijeme Konstituenti	→	{ Zadovoljstvo Klima Komunikacija Konflikt
Latencija	→	Vrijeme Konstituenti	→	{ Lojalnost Centralni životni interesi Motivacija Identitet

Empirijska istraživanja učinkovitosti škole

Glavni trendovi u istraživanjima učinkovitosti škole:

1. Istraživanja školskih učinaka (school effects research) – input – output analize
2. Istraživanja učinkovitih škola (effective schools research) – razvila se na temelju studija slučaja
3. Istraživanja razvoja škola (school improvement research) – procjena procesa mijenjanja škola

Glavni trendovi u istraživanjima učinkovitosti škole:

- 60. i 70 - te godine 20. st. – pesimistički stav o utjecaju škole (Coleman at.al, 1966., Jencks, 1971.)
- 80 –te god. 20.stoljeća – analize različitih istraživanja
- 90 te – sumacije karakteristika učinkovitih škola

Identifikacija karakteristika učinkovite škole

– Model 5 faktora (Edmonds, 1979.)

- Čvrsto administrativno rukovođenje
- Visoka očekivanja nastavnika glede postignuća učenika
- Naglasak na ovladavanju temeljnim vještinama
- Sigurna i “mirna” klima koja pospješuje učenje
- Stalno praćenje i procjena napredovanja učenika

Karakteristike neuobičajeno učinkovitih škola

(adaptirano prema: Levine i Lezotte, 1990.)

- Produktivna školska klima i kultura
- Koncentriranje pozornosti na učeničko stjecanje temeljnih vještina učenja
- Odgovarajuće praćenje napredovanja učenika
- Osposobljavanje osoblja orijentirano na praksu u školi
- Izuzetno dobro rukovođenje
- Značajna uključenost roditelja u rad škole
- Učinkovito organiziranje nastave i implementacija
- Jasno operacionalizirana očekivanja i zahtjevi za učenike
- Ostali mogući korelati

Jedanaest faktora učinkovitih škola

(Sammons, Hillman i Mortimore, 1995., adaptirano prema Scheerens i Bosker, 1997., 159)

1. Stručno vođenje	<p>Odlučno i svrhovito</p> <p>Participativni pristup</p> <p>Vodeći stručnjak</p>
2. Zajednička vizija i ciljevi	<p>Suglasnost oko ciljeva</p> <p>Konzistentnost u načinu rada</p> <p>Kolegijalnost i suradnja</p>
3. Okolina učenja	<p>Atmosfera mira i reda</p> <p>Atraktivna radna okolina</p>
4. Koncentracija na poučavanje i učenje	<p>Maksimalizacija vremena za učenje</p> <p>Naglasak na akademskom aspektu</p> <p>Usredotočenje na postignuće</p>
5. Svrhovito poučavanje	<p>Djelotvorna organizacija</p> <p>Jasnoća ciljeva</p> <p>Strukturiranost nastavnih jedinica</p> <p>Prilagodljiv način rada</p>
6. Visoka očekivanja	<p>Stalna visoka očekivanja</p> <p>Davanje informacija o očekivanjima</p> <p>Pružanje intelektualnih izazova</p>
7. Pozitivno potkrepljivanje	<p>Jasna i pravedna disciplina</p> <p>Povratne informacije</p>
8. Praćenje napredovanja	<p>Praćenje rada učenika</p> <p>Evaluacija rada škole</p>
9. Prava i odgovornosti učenika	<p>Povećavanje samopoštovanja učenika</p> <p>Pozicioniranje odgovornosti</p> <p>Kontrola rada</p>
10. Suradnja škola - obitelj	<p>Uključenost roditelja u učenje njihove djece</p>
11. Organizacija koja uči	<p>Razvoj osoblja unutar škole</p>

Smjernice za samovrednovanje i unapređivanje rada škole – pitanja:

- Kako definiramo funkcije škole? Što nam je teorijski vodič?
- Koje funkcije su najvažnije za našu školu?
- Na kojim razinama učinkovitosti želimo poboljšanja?
- S kojim i kakvim ulazima raspolažemo?
- S kakvim resursima raspolažemo (ljudskim i materijalnim)?
- Što je realistično ostvariti kratkoročno?
- Kako se kratkoročni ciljevi uklapaju u dugoročnu strategiju razvoja škole?

Smjernice za samovrednovanje i unapređivanje rada škole – pitanja

- Što su moguće zapreke?
- Kako ćemo definirati naše potrebe? Čije potrebe?
- Kojim ćemo potrebama dati prioritet (hijerarhizacija potreba)?
- Kako ćemo mjeriti i dokazati ono što nastojimo postići?
- Tko je odgovoran, za što i komu?
-

HVALA NA PAŽNJI .